

קיצור הלכות אנינות

אין לשון הקודש און אידיש

הג"ר ישראל דוד הארפענעס שליט"א, רב דביהמ"ד ומח"ס ישראל והזמנים, עבר על כל ההלכות ואישרום לפירסום

הג"ר ישראל דוד הארפענעס שליט"א, רב דביהמ"ד ומח"ס ישראל והזמנים, האט דורכגעקוקט די אלע הלכות און האט זיי באשטעטיגט מפרסם צו זיין

הלכות פון בעפאר און נאך יציאת נשמה

דינים השייכים סמוך ליציאת נשמה ואחריה

- א. א גוסס ווערט באטראכט ווי א לעבעדיגער מענטש לגבי יעדע זאך וואס איז נאר שייך. ווער עס איילט צו דער יציאת הנפש הייסט א שופך דמים. מען דארף אכטונג געבען נישט חלילה אנצורירען דעם גוסס אדער טאן סיי וואס פאר א פעולה וואס קען אפשר פארשנעלערען דער יציאת הנפש. מען ווארט עטליכע מינוט נאך דער יציאת נשמה איידער מען מאכט צו די אויגען פון דעם נפטר.
- ב. עס איז א מצוה צו שטיין נעבן דעם גוסס בשעת יציאת נשמה, און ווי נאר א מענטש האלט שוין גאר נאנט צו שטארבן טאר מען נישט אוועקגיין פון אים.
- ג. ווען מען שטייט פאר דעם גוסס זאל מען זיך פארמיידן פון רעדן סיי וועלכע ענינים פון הספדים, צידוק הדין, טהרה, אדער אנדערע ענינים וואס האבען א שייכות מיט טיפול המת און קבורה, ביז נאך יציאת נשמה.
- ד. ווער עס שטייט דארט בשעת יציאת נשמה און איז מחמיר צו רייסן א קליינע קריעה (אפילו ביים עק בגד) תבוא עליו ברכה, בפרט איז אזוי ראוי צו טאן פאר איידעמער און אייניקלעך פונעם מת (וויבאלד עס איז אזוי מעיקר הלכה, נאר מען פירט זיך להקל).
- ה. די קרובים וואס זענען חייב אין אבילות ווארטן מיט רייסן קריעה ביז די קבורה, און אויב זיי גייען נישט צו די קבורה, דעמאלט ווארטען זיי ביז'ן סוף פון די לוויה.
- ו. מען פירט זיך צו באדעקן דעם פנים פונעם מת ווען מען ווייסט שוין זיכער אן קיין צווייפל אז זיין נשמה איז שוין ארויס.
- ז. מען זאל נישט איבערלאזן דעם מת אן שמירה. דער שומר איז פטור פון אלע אנדערע מצוות (וויבאלד ער איז אן עוסק במצוה). אויב מען האט נישט מורא פון מייז (צב"ש מען ליגט אין א פארשלאסענע קאסטן, ווי ס'איז איינגעפירט אז מען לייגט דעם מת אין א פרידזשידע"ר) זאל מען נישט מבטל זיין קיין שום מצוה וועגן שמירה, אבער לכה"פ זאל מען האבן איינעם וואס גייט כסדר אריין און ארויס.
- ח. עס איז אסור פאר סיי וועמען צו עסן אדער טרונקען אינעם שטוב וואו דער מת געפינט זיך.
- ט. עס איז אסור פאר סיי וועמען צו לערנען אדער דאווענען אין די 4 איילן פונעם מת. מען מעג זאגן תהלים נעבן אים ווייל עס איז פאר זיין געברויך, אים צו ראטעווען פון רוחות רעות, אבער לכתחילה פירט מען זיך מחמיר צו זיין אויך ביי תהלים צו זיין ווייטער ווי 4 איילן, אויב מעגליך, און טייל זענען מחמיר נישט צו זאגן תהלים אויב מ'קען זיך נישט דערווייטערן אזויפיל. (זעה אות טו וועגען דער אונן אליין.)

- א. הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו וכל המעמץ עם יציאת הנפש ה"ז שופך דמים (יר"ד שלט, א).
- ב. מצוה לעמוד על האדם בשעת יציאת נשמה. וכיון שנטה אדם למות אין רשאיין ליפרד ממנו (שם ס"ד).
- ג. יש לימנע מלומר שום עניני הספד או צידוק הדין בפני הגוסס או לדבר בפניו שום הכנות צרכי הטהרה הלוויה והקבורה עד שתצא נפשו (ע"פ שו"ע שם ס"א).
- ד. העומד בשעת יציאת נשמה ומחמיר לקרוע קריעה מועטת (ואפילו בשולי הבגד כמש"כ הרמ"א) תע"ב, ובפרט חתני ונכדי המת מן הנכון (כיון שכן מעיקרא דדינא דגמ' ושו"ע אלא שנהגו להקל) (ס' נשמת ישראל בפסקי הלכות).
- ה. הקרובים החייבים להתאבל ממתנים מלקרוע עד הקבורה, ואם אינם הולכים להקבורה ממתנים עד סוף הלוויה (הכי נהוג ועל' בדי השלחן שם סוף סק"י).
- ו. נוהגין לכסות פני המת כשנתברר בלי ספק שכבר יצאה נשמתו (מעבר יבק שפתי רננות פ"ט).
- ז. לא יניח המת בלי שמירה (ברכות יח, א). שומר המת פטור משאר המצוות (א"ח ע"א, ג ומ"ב סק"ב) מדין עוסק במצוה. מיהו במקום שאין לחוש לעכברים [כגון שמונה בתביה סגורה וכמו שנהוג להניחו במקרה] אין לבטל שום מצוה בשביל שמירה, ובלבד שלכל הפחות יהא יוצא ונכנס (ע"א אג"מ י"ד ח"א סי' רכה).
- ח. אסור לשום אדם לאכול או לשתות בחדר המת (יר"ד שמו"א, א. לשום אדם, פתחי תשובה סק"ב. לשתות, חידושים וביאורים להגרא"ז מרגליות סכ"א, קצשו"ע קצב, יא).
- ט. אסור לכל אדם ללמוד או להתפלל בתוך ד' אמות של המת (א"ח מה, א). מותר לומר תהלים אצלו לפי שהיא לצרכו להצילו מרוחות רעות (חכמת אדם קנה, טו; ובדברי סופרים [שדמ, סא] דייק בן מהב"י, אבל נוהגים להחמיר לכתחילה להרחיק מד' אמות של המת אם אפשר. ויש מחמירים אף כשאי אפשר להרחיק (ע"פ שמועה שהגר"מ פיינשטיין זצ"ל היה נוהר שלא לומר תהלים בבית"ק). (ולענין האונן עצמו, ע"ל להלן אות טו).

י. ישמרו את המת כל מאי דאפשר שלא יגע בו אינו יהודי (עבודת הגרשוני סי' עז). ובבית חולים יצו שלא להסיר שום שפופרת או דבר אחר מהמת.

יא. מצות עשה על הז' קרובים, בין כהנים בין ישראלים, ליטמא להמת [חוץ מאח לאחותו הנשואה] (משנ"ב תקמח, יג; דברי סופרים ובדי השלחן שעג, ג).

דיני אנינות

יב. אונן אסור בבשר ויין (י"ד שמא, א).

יג. אונן פטור מכל מצות עשה ואפילו רוצה להתמיר על עצמו אינו רשאי (שם), אבל מזהר מלעבור על שום אסור (פתחי תשובה שם סק"ז).

יד. אונן אסור בכל דבר שאבל אסור בו (על כן אסור ברחיצה ותספורת וכו'), חוץ מנעילת הסנדל ויציאה מפתח ביתו (ע"פ הרמ"א שם ס"ה). ונהגו להקל גם לישוב על כסא כרגיל (דברי סופרים שם סק"פ).

טו. האוננים אסורים בתלמוד תורה (הגהות רעק"א שם), אפילו הלכות אבילות, ואפילו לומר תהלים אסורה להם (ערוה"ש שם ס"ו). אבל מותרים לומר תהלים אצל המת (רמת רחל מו, ב), ויש מחמירים (בעל ודברת במ בשם רבו הגר"פ שליט"א).

טז. אם האונן רוצה לאכול פת, יטול ידיו כדין בלי ברכה (פתחי תשובה שם סק"ד).

יז. אם אין האונן בעיר שנמצא המת שמה ואין בדעתו לנסוע אל הלוי, נחלקו הפוסקים אם דין אונן עליו (ש"ע שם ס"א, ו"ש"ך סק"ה, ומשנ"ב נה, כד).

אנינות בשבת

יח. אונן בשבת אין עליו דיני אונן, אבל נוהג בכל דיני אבילות חוץ מאבילות בפרהסיא דאסור (ש"ע שם).

יט. לכן אסור בתלמוד תורה בשבת (הגהות רעק"א שם), אבל מותר לו לתלמוד בכל מקום שאבל מותר לתלמוד בו, כגון פרק אלו מגלחין והל' אבילות וספר איוב (ערוה"ש שם ס"ז, וכן נראה מהמשנ"ב עא, יא). וכן מותר לו להעביר הסדרה שנים מקרא וא' תרגום מפני שהוא חובת היום (י"ד ת, א). וכן מותר לו לומר תהלים אם רגיל בכך בכל שבת (דברי סופרים שמא סוף סקל"א).

כ. בערב שבת אשה אוננת חייבת להדליק נר שבת ובברכה (שבת הלוי ח"א רסב, ב).

כא. מנהג חסידים שמתפלל מנחה משעת הדלקת נרות ואילך (וכש"כ המתפללים מנחה אחר שקעה"ח - שכבר אסורים בכל מלאכת המת - שיתפללו).

י. מען זאל אפהיטן דעם מת וויפיל נאר מעגליך אז א גוי זאל אים נישט אנרירן. אין שפיטאל זאל מען באפעלן מען זאל נישט ארויסנעמען פונעם מת קיין שום רער אדער אנדערע זאך.

יא. עס איז א מצות עשה אויף די "ז' קרובים", סיי כהנים און סיי ישראלים, זיך מטמא צו זיין צום מת (אויסער א ברודער צו א פארהייראטע שוועסטער).

הלכות אנינות

יב. אן אונן איז אסור צו עסן פלייש און טרונקען וויין.

יג. אן אונן איז פטור פון אלע מצות עשה, און אפילו ער וויל מחמיר זיין אויף זיך טאר ער נישט. אבער ער איז ווייטער נזהר פון עובר זיין קיין שום לא תעשה.

יד. אן אונן איז אסור מיט אלע זאכן וואס איז אסור פאר אן אבל (דעריבער איז עס אסור פאר אים זיך צו וואשן און צו שערען אא"וו), אויסער פון אנטאן שוך און ארויסגיין פון זיין הויז. מען פירט זיך אויך להקל צו זיצן אויף א געהעריגע בענקל.

טו. אוננים זענען אסור צו לערנען אפילו הלכות אבילות, און אפילו זאגן תהלים איז אסור. זיי מעגן זאגן תהלים נעבן דעם מת, אבער טייל זענען מחמיר.

טז. אויב ער איז הונגעריג אדער דארשטיג מעג ער עסען אדער טרונקען אהן א ברכה. אויב דער אונן וויל עסן ברויט, זאל ער זיך וואשן נטילת ידים אן א ברכה.

יז. אויב דער אונן איז נישט אין שטאט וואו דער מת געפינט זיך און ער פארט נישט צו די לוי, איז א מחלוקת הפוסקים צו ער האט א דין אונן.

הלכות אנינות בשבת

יח. אן אונן פירט זיך אום שבת מיט אלע דיני 'אבילות', אויסער אבילות "בפרהסיא" וואס איז אסור, אבער דיני אנינות איז נישט נוהג אום שבת.

יט. דעריבער איז אסור צו לערנען אום שבת, אבער ער מעג לערנען די אלע פלעצער וואס אן אבל מעג לערנען דערינען, ווי פרק אלו מגלחין, הלכות אבילות אדער ספר איוב. אזוי אויך מעג ער מעביר סדרה זיין שנים מקרא ואחד תרגום וייל דאס איז א חיוב היום. אזוי אויך מעג ער זאגן תהלים אויב ער איז געוואוינט דערצו יעדן שבת.

כ. ערב שבת איז א פרוי אן אוננת מחויב צו צינדן ליכט מיט א ברכה ביים זמן פון לעכט בענטשען.

כא. עס איז א מנהג חסידים אז אן אונן דאווענט מנחה פון די זמן הדלקת נרות און ווייטער (פאר איינער וואס דאווענט מנחה נאך די שקיעה איז אוודאי אזוי וויבאלד אז פון די שקיעה איז ער שוין אסור במלאכה און קען נישט עוסק זיין בצורכי המת).

כב. מנהגינו שהאונן בשבת מתפלל כל סדר קבלת שבת כרגיל בשאר שבתות השנה, ואומר 'לכו נרננה' ושאר המזמורים, 'לכה דודי וכו', 'כגוונא' וכו', ובבואו הביתה אומר 'שלום עליכם' ושאר זמירות (אלא שיאמרנה בלא ניגוני שמחה).

כג. נוהגין בהרבה מקומות שאונן אומר קדיש (ע"פ הט"ז שעו, ד מובא במשנ"ב ע"א, ז).

כד. מותר בבשר ויין בשבת (שמא, א).

כה. אסור לאונן לעלות לתורה (גליון מהרש"א שמיא, ב מהמג"א תקמו, ח).

כו. יזהר לברך ברהמ"ז אחר סעודה ג' קודם יציאת השבת. גם יקרא אז קר"ש (משנ"ב ע"א, ז).

כז. אחר יציאת השבת חוזר לאנינותו. וקודם שיעשה מלאכה יאמר 'ברוך המבדיל בין קודש לחול'. ואינו מבדיל על הכוס עד אחר שנגמרה האנינות (יר"ד שם סוף ס"ב).

כב. עס איז אונזער מנהג אז דער אונן דאווענט שבת די געהעריגע סדר פון "קבלת שבת" ווי יעדן שבת. ער זאגט "לכו נרננה" און די אנדערע קאפיטלעך, "לכה דודי", "כגוונא", "אא"ו, און ווען ער קומט אהיים זאגט ער "שלום עליכם" און אנדערע זמירות (נאר ער זאל עס זאגן אן קיין פרייליכע ניגון).

כג. מען פירט זיך אין אסאך פלעצער אז אן אונן זאגט קדיש.

כד. ער מעג עסן פלייש און טרונקען וויין שבת.

כה. דער אונן טאר נישט עולה זיין לתורה.

כו. ער זאל זיין נזהר צו בענטשן ברכת המזון נאך שלש סעודות בעפאר די זמן פון מוצאי שבת. אויך זאל ער דעמאלט ליינען קריאת שמע.

כז. נאך די זמן פון יציאת השבת גייט ער צוריק צום אנינות. איידער ער טוט א מלאכה זאל ער זאגן "ברוך המבדיל בין קודש לחול". ער מאכט נישט הבדלה אויפ'ן כוס ביז עס ענדיגט זיך די אנינות.

נאך די קבורה

כח. ער זאל בענטשן ברכת התורה, אפילו עס איז שוין געווארן נאכט, אויב ער האט נאך נישט געזאגט פון ווען ער איז אויפגעשטאנען צופרי.

כט. אויב עס איז פאר חצות, זאל ער זיך פירן ווי יעדן טאג אין פאל פון פארשפעטיגן צו דאווענען (שחרית) באונס.

ל. אויב מען האט מקבר געווען דעם מת נאך 4 שעה אין טאג, זאל ער שוין נישט זאגן "ברכות השחר", אויסער די ברכות שלא עשני גוי, עבד, אשה, וואס מען מעג זאגן א גאנצן טאג.

לא. אויב עס איז שוין נאך חצות, זאל ער מקיים מצות זכירת יציאת מצרים, אבער ער זאל שוין נישט ליינען ברכות קר"ש.

לב. אויב די מיתה איז געווען יענע טאג צופרי נאכ'ן עלות השחר און די קבורה איז נישט געווען ביז נאך חצות, איז ער שוין געווארן מחויב מיט שחרית, זאל ער דאווענען ביי מנחה צוויי שמונה עשרה'ס. אבער אויב ער איז געווען אן אונן פונעם עלות השחר ביז נאך חצות, איז ער נישט משלים די שחרית.

לג. אן אבל איז אסור צו לייגן תפילין אין ערשטן טאג. אויב די מיתה איז געווען איין טאג און די קבורה אן אנדערע טאג, איז דער מנהג ביי חסידים יא צו לייגן תפילין, (ברבים), ווי געווענליך אהן א ברכה.

לד. ביים צוריקקומען פון ביה"ק צו זיין הויז, איז דער מנהג פאר'ן אבל צו זיין נזהר גארנישט צו עסן פון זיין אייגנס (אויב ער האט נישט קיין צער, אבער אויב ער האט צער קען ער האבן א קליינע טעימה [אויב ער האט שוין געדאווענט]), וויבאלד ער האט נאך נישט געגעסן די "סעודת הבראה". אבער אויב אינצווישן איז שוין געווארן טונקל, און עס איז שוין אן אנדערע טאג, מעג ער יא עסן, ווייל "סעודת הבראה" גייט נישט אן נאר אין די ערשטע טאג פון אבילות.

אחר הקבורה

כח. יברך ברכות התורה אם לא בירך מעת שהשכים בבוקר (משנ"ב ע"א, ד), ואפילו אם כבר הגיע הלילה יברך.

כט. אם הוא קודם חצות ינהג כמו בכל יום במקרה שנתאחר להתפלל באונס.

ל. אם נקבר המת לאחר ד' שעות, שוב אינו אומר ברכות השחר מלבד שלא עשני גוי, עבד, ואשה, שאומר כל היום (משנ"ב ע"א, ד).

לא. אם הוא אחר חצות, יקיים מצות זכירת יצ"מ (דברי סופרים שם סק"ג על פי משנ"ב נח, כז מהשא"ג דומנה כל היום), ומ"מ לא יקרא ברכות קר"ש.

לב. אם המיתה היתה באותו יום בבקר אחר שעלה עמוד השחר ולא נקבר עד אחר חצות, שכבר נתחייב בתפלת שחרית, יתפלל מנחה שתים. אבל אם היה אונן מעלות השחר עד אחר חצות, אין תשלומין לשחרית (משנ"ב שם).

לג. אבל ביום ראשון לאבלות אסור בתפילין (מ"ק כ"א, א). ואם המיתה ביום אחד והקבורה ביום אחר, מנהג חסידים כמהריט"ץ, שמניחים תפילין (ברבים) כרגיל בלא ברכות.

לד. בחזרתו הביתה מביה"ק המנהג הוא שיזהר האבל שלא לטעום מאומה משלו [אם אינו בצער, דאם הוא בצער, מותר לו לטעום גרידא (אם כבר התפלל), אבל לא לאכול], כיון שעדיין לא אכל סעודת הבראה (ע"י דברי סופרים שעה סק"ב ו'). ואם כבר חשכה בינתיים והוא יום אחר, מותר, מפני שאין סעודת הבראה אלא ביום ראשון של אבלות (רמ"א שעה, ג).

לה. צריכים השכנים להברות את האבלים בסעודה הראשונה

(ש"ע שם ס"א). ונוהגין להביא לחם וביצים קלופות (דברי סופרים
שע"ע סק"א וסקמ"ד). ונכון שיהא הכל מוכן לאבלים לאכול שלא
יצטרכו האבלים לעשות שום הכנה בעצמם (ע"פ הארחות חיים, מובא
בב"י והגהות רעק"א שם).

לו. אם עדיין לא הבדיל, יבדיל (שמא סוף ס"ב) [עד סוף יום ג' בשבת],

ולא יאמר מקודם פסוקי שמחה הנהוגין (פתחי תשובה שעו סק"ב)
אלא יברך בפה"ג והמבדיל בלבד. ואם הקבורה במוצ"ש
ובא להבדיל יברך גם על הבשמים והנר. לאחר שנגמרה
האנינות אסור לאכול עד שיבדיל (ע"י רא"ש ברכות פ"ג ס"ב).

בלע המות לנצח ומחה ד' אלקים דמעה מעל כל פנים

לה. שכנים זאלן צושטעלן פאר די אבלים די ערשטע סעודה
(גערופן סעודת "הבראה", זיי צו "ערהוילן" און "געזונט"
מאכן), און מען פירט זיך צו ברענגען ברויט און אפגעשיילטע
אייער. ריכטיג איז אז אלעס זאל זיין גרייט פאר די אבלים צו
עסן אז די אבלים זאלן גארנישט דארפן אנגרייטן.

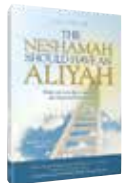
לו. אויב דער אונן האט נאך נישט געמאכט הבדלה, זאל ער מאכן
הבדלה (ביז דינסטאג אווענט), און ער זאגט נישט די פסוקים
פארדעם (הנה, וכו') נאר ער זאגט בורא פרי הגפן און המבדיל.
אויב די קבורה איז מוצאי שבת און ער מאכט דעמאלט
הבדלה, זאגט ער יא די ברכות אויף בשמים און נר. ווען עס
ענדיגט זיך די אנינות איז אסור צו עסן ביז ער מאכט הבדלה.

בלע המות לנצח ומחה ד' אלקים דמעה מעל כל פנים

א קורצע ליסטע פון זכותים וואס שאפען אן עילוי נשמה פאר דעם נפטר

- אויסצאלן די קאסטן פון לימוד התורה
- איבערגעבן חידושי תורה פונעם נפטר
- לערנען משניות (עס איז דא א מנהג אז ביי די שלושים לערנט מען פרק ז' פון מסכת מקואות, וואס מ'קען באקומען בחנם דורך "חברה לומדי משנה").
- שטיצן תלמידי חכמים
- הכנסת כלה
- העלפן ארימע חולי ישראל
- מנדב זיין ספרים פאר א ביהמ"ד אדער ישיבה
- לאזן שרייבן א ספר תורה
- גרינדן א גמ"ח
- זיך פארנעמען מקיים צו זיין א געוויסע מצוה בכל פרטיה ודקדוקיה

מלוקט געווארען פון דעם ספר "די נשמה זאל האבען אן עליה" (ענגליש) פון הרב צבי העבעל שליט"א, ארויסגעגעבען דורך דזשודעיקא פרעסס צוזאמען מיט "חברה לומדי משנה". פאר נאך זכותים און אנווייזונגען קען מען נאכקוקען אונעם ספר.

שאפט נצחיות'דיגע זכותים פאר די נשמה פון אייער משפחה אדער באקאנטע אמירת קדיש, לימוד משניות אדער ש"ס, דורך חשוב'ע תלמידי חכמים

צו באשטעלען קאמיעס פון דעם קונטרס אדער סיי וואס פאר אנדערע פראגעס ביטע מעלדט:

(732) 364-7029 / info@ChevrahLomdeiMishnah.org
www.ChevrahLomdeiMishnah.org

א פראיעקט פון "חברה לומדי משנה" צוזאמען מיט "חי לייפליין"

נדפס לזכות רפ"ש של רפאל יעקב צבי בן דבורה לאה

